Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer
September 2013

Onderwerp:
Eerste verkenning mogelijkheden bijboeken betaaltransacties op weekend- en feestdagen

Uit eerste verkenningen van DNB en van de banken, blijkt dat er conceptueel mogelijkheden lijken te zijn om betaaltransacties ook in het weekend en tijdens feestdagen te kunnen bijboeken, maar dat diepgaander analyse nodig is voordat een definitieve uitspraak kan worden gedaan. Het gaat daarbij om de technische complexiteit in de processen van banken en de verschillende processoren, en de noodzakelijke aanpassingen. Bovendien ontbreekt nog zicht op de benodigde inspanningen en kosten.

Gedachte is dat betalingen die 24 uur per dag zeven dagen per week elektronisch kunnen worden geïnitieerd via pinnen, iDEAL en internetbankieren, ook elke kalenderdag op de rekening van de ontvanger moeten kunnen worden bijgeboekt. Omdat deze betaalproducten tamelijk verschillend worden verwerkt, is ervoor gekozen het accent in deze eerste verkenning op de pinverwerking te leggen. De mogelijkheden die zo verkend worden, zijn echter voor een belangrijk deel ook op de verwerking van de andere betaalproducten van toepassing.

Huidige verwerking pintransacties

Belangrijkste spelers in de verwerkingsketen van het pinverkeer zijn, naast de banken die de gelden af- en bijboeken, de processoren (verwerkingsbedrijven) die de betalingen voor de banken verwerken (zoals Equens, CCV, MasterCard en VISA) en DNB /Target2 waar banken het betalingsverkeer van hun klanten met elkaar verrekenen (settelen). Pinnen kan 24 uur per dag zeven dagen per week, omdat het proces om pintransacties te autoriseren via processor en bank (o.a. saldocontrole) dan ook 'open' is.

Als een pintransactie is geslaagd, is er uit het oogpunt van de betaler met real time online saldo informatie direct betaald, omdat het online zichtbare rekeningsaldo met het bedrag van de aankoop is verminderd. Meestal gaat het hier om een reservering en boekt de bank dit bedrag feitelijk later af in haar reguliere, interne boekingsproces, nadat de betaling in Target2 heeft plaatsgevonden. Omgekeerd boekt de bank van de winkelier het geld op zijn rekening bij als deze het geld via Target2 van de bank van de consument heeft ontvangen. Door dit proces wordt voorkomen dat rekeninghouders worden gecrediteerd voordat de bank hiervoor 'hard' geld heeft ontvangen. Dit reduceert het zogenaamde settlementrisico in de economie, hetgeen bijdraagt aan

financiële stabiliteit.

Gemiddeld zijn er in Nederland dagelijks 6 á 7 miljoen pintransacties. Die worden niet post voor post verrekend, maar worden ‘opgespaard en opgeteld’ en zo eenmaal per etmaal tussen de banken verrekend. Die betalen en ontvangen de netto-posities, want de ene keer is een bank betaler en de andere keer ontvanger. Dat is veel efficiënter en vele malen goedkoper dan directe verrekening van elke afzonderlijke betaling. De netto-posities die zijn ontstaan op basis van de per etmaal verzamelde pintransacties worden bij DNB in Target2 via de tegoeden die banken daar aanhouden verrekend. Door de grotere concurrentie in de verwerking van betalingsverkeer is dit proces per bank verschillend ingericht. Na de verrekening worden de banken geïnformeerd over de verwerkte en verrekende transacties. Met deze boekingsinformatie boeken zij de transactiebedragen (definitief) af en bij. De tijdstippen waarop dat gebeurt, verschillen per bank, maar in de regel is het geld van een geslaagde pintransactie de volgende werkdag bijgeboekt en beschikbaar.

Bancaire werkdagen

Target2 is een interbancair betalingssysteem dat binnen het Europese Stelsel van Centrale Banken wordt gebruikt voor eurobetalingen in Europa. Alle banken in dit gebied houden er een rekening aan, die zij onder meer gebruiken om de schulden en vorderingen uit hoofde van het betalingsverkeer van hun klanten te verrekenen. Dat kan op (bancaire) werkdagen van 7.00 tot 17.00 uur. Target2 is gesloten in de weekenden, op Nieuwjaarsdag, Goede Vrijdag, Paasmaandag, Dag van de Arbeid, Eerste en Tweede Kerstdag. Gevolg is dat pintransacties van een vrijdag pas op maandag worden verwerkt en bijgeboekt. De langste periode van sluiting is het paasweekeinde, waardoor transacties van de donderdag ervoor pas de dinsdag erna worden verwerkt en bijgeboekt. Wat zijn nu de mogelijkheden om pintransacties op alle kalenderdagen te kunnen verwerken?

Technische mogelijkheden tot uitbreiding huidige verwerking

Voor de processoren is het technisch mogelijk om ook in het weekend en op feestdagen de boekingsinformatie voor banken te genereren, omdat de geautomatiseerde autorisatie en verwerking al 7x 24 uur plaatsvindt. Ook zouden banken hun processen zodanig kunnen inrichten en aanpassen dat zij daarmee dagelijks zouden kunnen bijboeken. Uitbreiding van de dienstverlening van Target2 naar 365 dagen is echter op korte termijn geen optie. Voor een dergelijke ingrijpende uitbreiding is Europese besluitvorming nodig die mede zou worden bepaald door de behoeftes in andere landen. Bovendien zijn centrale banken verplicht het kostendekkend aan te bieden. Dit Europese platform ‘draait’ feitelijk bij de centrale banken van Duitsland en Italië. Uitbreiding van hun openingsdagen met 40%, van 255 naar 365 werkdagen,

om eenmaal per weekend- of feestdag een klein brokje Nederlands betalingsverkeer (minder dan een promillage van de gemiddelde dagomzet in Target2) te verwerken lijkt economisch - bij de huidige behoeftepatronen en tariefstelling - niet haalbaar.
Alternatief is dat banken buiten de openingsdagen van Target2 de gelden die ze dan zelf nog niet van de andere banken hebben ontvangen toch bijboeken op de rekening van de winkelier. Winkeliers worden op deze wijze voorgecrediteerd, dat wil zeggen het geld wordt al door de bank op de rekening van de winkelier bijgeboekt voordat het geld door de bank via Target2 is ontvangen. Dit komt neer op kredietverlening en verhoogt het settlementrisico. Daarbij is het complex om in te richten en vergt het de nodige inspanningen en investeringen van banken en processoren. Uit een oogpunt van financiële stabiliteit is bovendien niet wenselijk dat banken zo vorderingen bij elkaar opbouwen. Daarom zou DNB ter garantie op de werkdag vóór het weekend of de feestdag, onderpand, dat banken bij haar aanhouden, kunnen blokkeren tot het moment van finale settlement in Target2 op de eerstvolgende werkdag. Deze methode wordt ook in Groot-Brittannië toegepast om het betalingsverkeer sneller af te rekenen (waarbij het overigens juist niet gaat om pintransacties maar om eenmalige overboekingen).

Conclusie en aanbeveling

Op basis van een eerste verkenning is de conclusie dat er, ook zonder openstelling van Target2 op weekend en feestdagen, conceptueel mogelijkheden lijken te zijn om het pinverkeer 7 dagen per week 365 dagen per jaar te verwerken, inclusief de bijboeking van de inkomende gelden op alle kalenderdagen. Of daar dan ook feitelijk over beschikt kan worden is nog een open vraag en tegelijkertijd zijn er nog veel vragen die beantwoord moeten worden om een afgerond oordeel te kunnen vellen. Uitbreiding van het verwerkingsverkeer van 255 naar 365 werkdagen, zal hoe dan ook de nodige inspanningen en kosten met zich meebrengen voor alle bij de verwerking betrokken partijen. Het is nog te vroeg om hierover uitspraken te doen. De maatschappelijke kosten zijn ook nog niet verkend, evenmin als de mogelijke maatschappelijke opbrengsten. Voor een definitief oordeel is diepgaander onderzoek nodig, waarbij dan ook kan worden gekeken naar de mogelijkheden voor de andere betaalproducten (m.n. iDEAL en internetbankieren). DNB en de banken zullen de komende maanden op basis van hun verkenning een nadere technische analyse op stellen, waarbij ook vertegenwoordigers van de gebruikers worden betrokken, en over de uitkomst daarvan in de najaarsvergadering van het MOB rapporteren.